

Letters to the Editor
Писма до редактора

ОБРАЗОВАНИЕТО НА РОМИТЕ – ИЗСТРАДАНА МЪДРОСТ НА ОБЩЕСТВОТО

Дина Димитрова, Йорданка Стоилова
Регионално управление на образованието – Сливен

Резюме. В статията са представени няколко интересни и ефективни практики за социализацията и образованието на ромите в Република Чехия, които са проучени в рамките на международен семинар. Разгледана е ролята на държавата, местната власт, неправителствените организации и доброволците при създаването и функционирането на центрове за образование на ромски деца и младежи.

Keywords: socialization, educational integration of Roma children and youth, effective partnerships, volunteers, good practices

Напоследък различни външни и вътрешни динамични процеси поставят с изострена тревожност закъсняващото във времето приобщаване на ромската общност към ценностите на съвременното общество, една от най-важните от които е образованието. Високата раждаемост сред ромите, както и неспирният поток бежанци с малки деца, водят до търсене на нови и по-ефективни начини за обхващането на децата от тези групи в системата на образованието.

В тази връзка, искаме да споделим някои наблюдения и идеи, с които се запознахме при посещението си в Република Чехия като участници в международна среща на тема „Отварянето на вратата: социално включване на ромската младеж“.

Направи ни впечатление, че там усилията на общинските власти да привлекат ромските деца в училищата, вървят ръка за ръка (при това в завиден синхрон) с мащабни проекти на различни неправителствени организации. Например внушителният Дом на децата и младежите в Прага е предоставил голяма част от базата си на Ромски център, в който ходят при полудневна заетост деца от предучилищна възраст. По тригодишен проект те плавно се социализират – изграждат здравно-хигиенни и културни навици, трудно постижими в тяхната семейна среда, и развиват всекидневно умения да общуват на чешки език. Всички такси са за сметка

на проекта, а родителите могат (и с желание присъстват) на заниманията с децата, видимо усвоявайки и за себе си полезни умения от обученията.

За работа с деца и ученици са създадени и масово се посещават клубове по интереси. В един от тях (Beztime) се убедихме колко голямо значение се отдава на полезното осмисляне на свободното време на децата – чрез атрактивни курсове по компютър, чужди езици, спорт и дори собствен театър. Редовните музикални занимания с различни шоу елементи допринасят много за постоянното присъствие на децата и помагат на специалистите педагози в превантивната работа с подрастващите и родителите им, за да запазят мотивацията им да участват по-пълноценно в проекта. Немалка роля за това имат и множеството обучени доброволци, част от които са студенти, които със знания и ентузиазъм засилват желанието на децата да усвояват по-бързо уменията, нужни в процеса на интеграцията им в чешкото общество.

Силната роля на неправителствените организации за социализацията на ромските деца особено пролича в гр. Наход, Източна Бохемия. Там общината и държавата са предоставили на НПО сгради на закрити училища, в които чрез 4-годишни проекти се осъществяват редица дейности като танцови школи, спортни клубове, поп и рок състави, изучаване на английски език и компютър. По този начин се полагат грижи и за опазването на материалната база на закритите училища. Във всички форми на работа могат да се включат родителите.

Създава се характерна за етноса атмосфера на негласно съперничество, тип „моето дете е най-умно, най-музикално, най-силно“, което пък дава основания да се правят изводи, че родителите държат на посещението на децата в Центъра и изискват от тях да усвояват най-прилежно всичко, преподавано от педагозите. Занятията се посещават и от кмета на града, неговите заместници, представители на образователните власти, както и от най-авторитетните ромски лидери. Тяхното респектиращо присъствие мотивира допълнително децата и родителите им да ходят редовно на заниманията.

В гр. Броумов, който се намира на 5 км от границата с Полша, видяхме друг интересен опит – и в двата центъра за интеграция педагозите бяха роми. От споделените наблюдения стана ясно, че това е подходящ начин децата до 6 години да се социализират и подготвят за следващия етап от образованието. И тук кметът на града е активна фигура – не само контролира, но и координира дейностите по проектите, така че те да гарантират пълното обхващане на ромските деца във всички учебни занимания и различните извънкласни форми на обучение.

На специална среща в кметството в гр. Наход с общинските власти и с ромските лидери от града оживено се дискутираше в дух на толе-

рантност и загриженост как да бъде защитена идентичността на ромите, изхождайки от процесите в исторически план и необходимостта самите роми да познават добре традициите и културата си. Бе изразено мнение, че проблемът с идентичността е и в езика на ромите, защото в Европа те не говорят на един и същи език. Също така се обсъждаше какви пътища за финансиране на дейности да бъдат търсени – програми на ЕС, правителствени и общински програми, чрез НПО, ромски лидери и др.

Много полезна бе и проведената работа по групи под ръководството на проф. Дана Мора от Университета в Прага с цел запознаване със стратегии как да организираме живота си заедно – организации, институции, ромска общност: предизвикателства и предимства.

В рамките на семинара представихме опита от своята работа. Откриха се мнения на участници от Унгария, Армения, Италия, Румъния, че в техните страни съществуват все още сегрегирани училища, тъй като ромските родители трудно пускат децата си в други училища, защото се страхуват от асимилация. Интерес предизвика опитът, който споделихме от България, свързан с дейностите в детските градини и училищата по посока на образователната интеграция на децата и учениците, работата по национални програми за допълнително езиково стимулиране на децата и учениците с различен етнически произход, подпомагане на храненето на всички деца, проектите за ограмотяване на възрастни роми, привличане на родителите към възпитателните дейности; получаването на безплатни учебни помагала за децата от предучилищна възраст от държавата и ангажиментите на образователните власти към задължителната предучилищна подготовка на децата две години преди постъпване в първи клас.

Като резултат от нашето посещение в Чехия акцентираме върху следните изводи: категорична съпричастност и отговорност на държавата, общините, НПО, гражданското общество към въпроса за образователната интеграция на децата и учениците от различните етнически групи; обучение на доброволци – младежи, студенти за подпомагане на извънкласни дейности с ромските деца; акцент върху подготовка на учители роми за работа с деца от техния етнос; продължителност на проектите за образование и социализация на ромските деца – минимум 3 години, за да се проследи по-убедително динамиката на процесите и ефектът от тях; работещи центрове за социализация и обучение на ромските деца, в които гостуват и участват в избрани часове изтъкнати личности от света на спорта, киното, музиката; посещения и контрол на центрoвете от местни ромски лидери заедно с градски управници, общински съветници и образователни власти; търсене на атрактивни начини за вътрешна конкуренция между центрoвете – чрез различни форми на концерти, спектакли, радио и телевизионни предавания; споделяне на добри практики на об-

разователна интеграция и популяризиране на добрия опит чрез различни форми на регионално и национално ниво.

ROMA EDUCATION – SUFFERED WISDOM OF THE SOCIETY

Abstract. The article presents some interesting and effective methods for socialization and education of Roma children and youths in the Czech Republic. Those methods have been examined in the framework of an international seminar.

This text shares information about the role of the state, the local governments, NGOs and volunteers for the foundation and functioning of the Centers for education of Roma children and youths.

✉ **Ms. Dina Dimitrova**

Senior expert in Preschool Education
Regional Department of Education – Sliven
8800 Sliven, Bulgaria
E-mail: dina_sliven@abv.bg

✉ **Ms. Yordanka Stoilova**

Senior expert in Primary Education
Regional Department of Education – Sliven
8800 Sliven, Bulgaria
E-mail: dani_sliven@abv.bg

The logo for the National Agency for Vocational Education and Training (NAETO) consists of the Cyrillic letters 'НАПОО' in a bold, white, sans-serif font. The letters are set against a dark grey background that is divided into four vertical rectangular sections by thin white lines.

Национална агенция за професионално образование
и обучение
National Agency for Vocational Education and Training

ЕВРОПЕЙСКИ ИЗМЕРЕНИЯ В ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ

EUROPEAN DIMENSIONS IN VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING

<http://www.navet.government.bg/>

Първата национална конференция **„Европейски измерения в професионалното образование и обучение“** събра на едно място образователни експерти, представители на различни министерства и на социалните партньори, участници в европейската програма „Еразъм+“.

Организатор на събитието стана **Националната агенция за професионално образование и обучение**, представител на европейската мрежа ReferNet за България.

В настоящия брой на научно списание „Професионално образование“ представяме в резюме основните акценти на конференцията: дейности на България в областта на професионалното образование и обучение през последната година; резултати от проведеното изследване на учебната мобилност; успешни практики.